

**Jelena Vapa Tankosić
Vladimir Medović
Radivoj Prodanović**

I Z V E Š T A J

Okrugli sto – javna debata

**„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces
pridruživanja (poglavlje 11)”**

Novi Sad, 14. Novembar 2024. godine

This report is the result of the research within the project Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”, co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

DISCLAIMER

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Izdavač:

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Za izdavača:

Prof. dr Dragan Soleša

Autori:

Prof. dr Jelena Vapa Tankosić

Prof. dr Vladimir Medović

Prof. dr Radivoj Prodanović

Lektor i korektor:

Prof. dr Jelena Vapa Tankosić

This report is the result of the research within the project Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”, co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

DISCLAIMER

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

SADRŽAJ

1. O PROJEKTU EUVALUESCAP.....	4
1.1. Aktivnosti i rezultati.....	4
1.2. Glavni ciljevi projekta.....	4
1.3. Uloga ZPP-a u Republici Srbiji.....	4
2. OPŠTI PODACI O DOGAĐAJU	5
3. IZVEŠTAJ O DOGAĐAJU.....	6
3.1. Uvod.....	7
3.2. Rezime izlaganja	8
3.3. Diskusija i povratne informacije učesnika	13
3.4. Ključni nalazi i preporuke	16
3.5. Zaključci.....	19
4. PREZENTACIJE PREDAVAČA.....	20

PRILOZI:

- A. Pozivno pismo
- B. Agenda - dnevni red
- C. Lista prisustva
- D. Upitnik za povratne informacije
- E. Fotografije sa događaja

1. O PROJEKTU EUVALUESCAP

Odlukom Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) projekat „Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici – EUVALUESCAP“ je prihvaćen za finansiranje, a realizovan je na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu u periodu od 2022. do 2025. godine. Cilj projekta bio je bolje razumevanje održivih principa i vrednosti Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) EU, jačanje kapaciteta Republike Srbije u oblasti održivih vrednosti koje se odnose na principe održivog razvoja, odgovorno upravljanje prirodnim resursima, organsku poljoprivredu, zaštitu agroekosistema, sa posebnim fokusom na obrazovanje, istraživanje i usklađivanje sa Poglavljem 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj u okviru pregovora o pristupanju.

Ovaj modul je, takođe, usmeren ka sticanju znanja o savremenim merama, koje su neophodne za razvoj aktivnosti u ruralnim oblastima, koje doprinose jačanju konkurentnosti poljoprivrede, poboljšanju biodiverziteta ruralnih područja i unapređenju kvaliteta života ruralnih zajednica.

1.1. Aktivnosti i rezultati

- ✓ Specijalistički kursevi: Svake godine održano je šest kurseva, uključujući teme poput održivih vrednosti u ZPP-u, organske poljoprivrede, ruralne politike i zaštite geografskih oznaka.
- ✓ Studentske debata i seminar: Organizovana debata „Evropske vrednosti u poljoprivredi: prenos dobrih praksi“ i seminar „Održivo pčelarstvo i proizvodnja meda“ okupili su studente, proizvođače i stručnu javnost.
- ✓ Publikacije i istraživanja: Rezultati projekta publikovani su u specijalizovanoj studiji pod nazivom „Primena evropskih održivih vrednosti u poljoprivredi u okviru politika Republike Srbije“, pružajući uvid u održive vrednosti ZPP-a i njihovu primenu u Republici Srbiji. Publikovan je i naučni rad u časopisu od međunarodnog značaja pod naslovom „Analiza agro-ekoloških praksi upravljanja i njihova primena u poljoprivrednim politikama Republike Srbije“.
- ✓ Završni okrugli sto / javna debata: Rezultati istraživanja predstavljeni su studentima, akademskoj zajednici, predstavnicima državnih i pokrajinskih institucija i medijima.

1.2. Glavni ciljevi projekta

- ✓ Jačanje akademskih kapaciteta u oblasti održivih vrednosti ZPP-a.
- ✓ Promovisanje dijaloga između akademske zajednice i šire javnosti.
- ✓ Podizanje svesti o evropskim održivim vrednostima i njihovoj primeni u Republici Srbiji.
- ✓ Podsticanje poboljšanje kvaliteta visokog obrazovanja, inovativne izvrsnosti u nastavi i istraživanju u oblasti studija Evropske unije.
- ✓ Unapređenje nastavnih programa kroz inovativne metode i sadržaje.

1.3. Uloga ZPP-a u Republici Srbiji

Projekat je istakao značaj ZPP-a u unapređenju ruralnog razvoja, jačanju konkurentnosti poljoprivrede i zaštiti prirodnih resursa. Implementacija IPARD programa i donošenje novog Zakona o podsticajima u poljoprivredi naglašeni su kao ključni koraci ka usklađivanju sa standardima EU.

* * *

Projekat EUVALUESCAP doprineo je razvoju svesti o održivim vrednostima u poljoprivredi i ruralnom razvoju, pripremajući Republiku Srbiju za buduće obaveze u procesu evropskih integracija. Kroz obrazovanje, istraživanje i praktične aktivnosti, unapređeni su kapaciteti za primenu evropskih standarda u poljoprivrednom sektoru.

2. OPŠTI PODACI O DOGAĐAJU

Ovaj događaj u vidu javne debate „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)” je organizovan u okviru aktivnosti Žan Monea Modula sa temom „Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici“, koji se realizuje na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu. Žan Mone modul „Evropske održive vrednosti u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici“ obuhvata najnovija istraživanja i prenos znanja o primeni održivih vrednosti u poljoprivredi u oblasti studija Evropske unije. Proučavanjem EU modela poljoprivrede i održivih ekonomskih, društvenih i ekoloških vrednosti, modul će podstaći i razumevanje kod donosioca odluka na makro nivou, koje je neophodno za otvaranje Poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Događaj „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)” obuhvata važne aspekte Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP), principe i prakse održivosti u poljoprivredi EU, kao i primenu dobrih poljoprivrednih praksi EU u srpskom poljoprivrednom sektoru. Javna debata je usmerena ka sticanju znanja o neophodnosti transformacije sektora poljoprivrede ka modelu koji integriše ekonomiju, ekologiju i socijalnu komponentu, a što se pokazalo, kao jedini ispravan put razvoja poljoprivrede i ruralnih područja. Znanja, koja su se mogla usvojiti na događaju, su neophodna za razvoj aktivnosti u našim ruralnim oblastima, koje doprinose jačanju konkurentnosti srpskog agrara, poboljšanju stanja u agroekosistemu, zaštiti agrobiodiverziteta i ruralnih područja, kao i unapređenju kvaliteta života svih stanovnika u ruralnim područjima.

Javna debata „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj)” je bila namenjena, kako studentima sa studijskog programa „Inženjerski menadžment u agrobiznisu“, tako i profesorima, poljoprivrednim proizvođačima, kreatorima agrarnih i ruralnih politika i strategija tj. predstavnicima lokalnih i regionalnih institucija, medijima, kao i ostalim zainteresovanim građanima, koje ova tema dotiče ili ih zanima.

Javnu debatu „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj)” organizovali su rukovodilac projekta prof. dr Jelena Vapa Tankosić i saradnici na projektu prof. dr Radivoj Prodanović i prof. dr Vladimir Medović.

3. IZVEŠTAJ O DOGAĐAJU

Datum održavanja: 14. Novembar 2024. godine

Format: uživo.

Jezik: Srpski

Mesto održavanja: Novi Sad, Cvećarska 2

Događaj je okupio širok spektar učesnika, uključujući privrednike, poljoprivredne preduzetnike, zainteresovane građane, studente svih nivoa studija i profesore Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, kao i predstavnike lokalnih i regionalnih institucija (Regionalna agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Pokrajinski sekretarijat za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku delatnost) i medija.

Događaj je realizovan u jednom danu, sa početkom u 12.00 časova i završetkom u 15.00 časova. Program javne debate je osmišljen da podstakne ključne aktere da daju svoj doprinos razumevanju važnosti evropskih održivih vrednosti za delatnost poljoprivrede, kako bi se generisana znanja korisno mogla upotrebiti u procesu donošenja odluka na makro nivou, sa fokusom na sledeće teme:

1. *Održive poljoprivredne prakse u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije,*
2. *Poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj – izazovi i mogućnosti za Republiku Srbiju,*
3. *Evropske održive vrednosti i njihov značaj za poljoprivredni sektor Srbije,*
4. *Održivo korišćenje resursa – bioekonomija: primeri dobre prakde iz Evropske unije,*
5. *Uloga naučno-istraživačkog sektora u generisanju i usvajanju praksi održivosti u poljoprivredi,*
6. *Poljoprivreda i životna sredina u ZPP EU: doprinos malih i srednjih preduzeća održivom razvoju.*

Profesori, učesnici projekta, su održali kratka predavanja, pružajući učesnicima relevantna znanja iz oblasti, kako bi ih podstakli da se uključe u debatu postavljanjem pitanja i iznošenjem sopstvenih stavova i mišljenja. Pitanja i odgovori su bili fokusirani na razmenu znanja i iskustava, sa posebnim naglaskom na izazove i mogućnosti, koji prate srpski agrar u periodu pred očekivano otvaranje poglavlja 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj. Diskutovalo se o trenutnom stanju i potrebama da se izvrši preuzimanje evropskih vrednosti i standarda, koji su u funkciji održive poljoprivredne proizvodnje, odnosno harmonizacija domaćeg sektora poljoprivrede sa praksama i standardima Evropske unije.

Na javnoj debati je zabeleženo interesovanje za teme, koje su bile predstavljene, pri čemu je potencirana interakcija s učesnicima seminara, odnosno bilo je moguće postaviti pitanje i dobiti adekvatan odgovor.

3.1. Uvod

Proces pridruživanja Republike Srbije Evropskoj uniji predstavlja kompleksan i sveobuhvatan poduhvat, koji obuhvata usklađivanje domaćeg zakonodavstva, praksi i standarda sa evropskim. Poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj, biće jedno je od najzahtevnijih i najvažnijih poglavlja u procesu pregovora o pridruživanju sa EU. Njegova kompleksnost proizilazi iz značaja poljoprivrede za srpsku ekonomiju, koja predstavlja ključni sektor za zapošljavanje, proizvodnju hrane i očuvanje ruralnih područja. Ovo poglavlje obuhvata niz mera i instrumenata, uključujući direktne mere podrške poljoprivredi, ruralni razvoj, kvalitet i bezbednost hrane, zaštitu životne sredine i dobrobit životinja.

Evropska unija postavlja visoke standarde u oblasti poljoprivrede, sa fokusom na održivost, očuvanje prirodnih resursa i bioekonomiju. Usvajanje Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) EU i implementacija održivih poljoprivrednih praksi imaju ključnu ulogu u harmonizaciji domaćeg sektora poljoprivrede sa evropskim. Održiva poljoprivreda obuhvata agrotehnoške operacije, koje smanjuju negativan uticaj na životnu sredinu, povećavaju efikasnost upotrebe resursa, doprinose harmonizovanom razvoju ruralnih područja, a za rezultat imaju viši kvalitet proizvedene sitrovine.

S obzirom na značaj ovog poglavlja, cilj organizovanja javne debate pod nazivom „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pristupanja Srbije EU (Poglavlje 11)“ bio je da se ključnim akterima i zainteresovanim stranama približi značaj evropskih održivih vrednosti, kao i da se podstakne diskusija o izazovima i prilikama, koje ova tema donosi srpskom agraru.

Događaj je okupio širok spektar učesnika, uključujući predstavnike lokalnih i regionalnih institucija, akademske zajednice, studente i poljoprivredne preduzetnike. Učesnici su imali priliku da se informišu o trenutnom stanju i koracima, koji predstoje u procesu pregovora, kao i o dobroj praksi Evropske unije, koja se može implementirati u Republici Srbiji.

Harmonizacija sa evropskim standardima u oblasti poljoprivrede donosi višestruke koristi za Republiku Srbiju. Pre svega, omogućava pristup finansijskoj podršci iz evropskih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj, čime se obezbeđuju sredstva za modernizaciju sektora i unapređenje konkurentnosti domaće poljoprivrede. Takođe, usvajanje ZPP standarda doprinosi zaštiti prirodnih resursa, očuvanju biodiverziteta i ublažavanju posledica klimatskih promena.

Poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj podrazumeva obavezu Republike Srbije da razvije održive politike u poljoprivredi, što uključuje promovisanje bioekonomije, racionalno korišćenje zemljišnih i vodnih resursa, smanjenje zagađenja i povećanje energetske efikasnosti. Evropska unija kroz ZPP pruža smernice i podršku državama članicama u postizanju održivog razvoja, a Republika Srbija treba da iskoristi ovu priliku, kako bi unapredila agrarni sektor i obezbedila njegovu dugoročnu održivost.

Održive poljoprivredne prakse, koje uključuju smanjenje upotrebe hemikalija, energetske efikasnost, promovisanje organske proizvodnje i rotaciju useva, ključne su za očuvanje prirodnih resursa i unapređenje kvaliteta proizvedenih sirovina. U kontekstu pridruživanja EU, Republika Srbija treba da ojača kapacitete svojih poljoprivrednih proizvođača i institucija, kako bi se što efikasnije prilagodila zahtevima evropskog tržišta.

Ova javna debata pružila je platformu za razmenu mišljenja, predloga i iskustava, čime je omogućeno bolje razumevanje kompleksnosti i značaja Poglavlja 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj za Republiku Srbiju. Dodatno, diskutovalo se o ulozi malih i srednjih poljoprivrednih proizvođača, kao i o važnosti njihovog uključivanja u proces tranzicije ka održivim proizvodnim sistemima.

Organizovanje ovakvih događaja doprinosi, ne samo informisanju i edukaciji, već i povezivanju različitih aktera u cilju zajedničkog rada na unapređenju poljoprivrednog sektora Republike Srbije u skladu sa evropskim vrednostima i standardima.

3.2. Rezime izlaganja

I – "Održive poljoprivredne prakse u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije"

(Prof. dr Jelena Vapa Tankosić)

Ova prezentacija istražuje održive poljoprivredne prakse u kontekstu Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) Evropske unije, s naglaskom na njihovu ulogu u jačanju otpornosti sektora, zaštiti prirodnih resursa i unapređenju ruralnog razvoja. ZPP, kao ključni okvir EU za poljoprivredu i ruralni razvoj, integrisala je principe održivosti, kako bi odgovorila na globalne izazove poput klimatskih promena, degradacije zemljišta i gubitka biodiverziteta.

Predstavljene su različite metode i pristupi, koji mogu doprineti unapređenju ekološke održivosti poljoprivrede. To uključuje:

- Korišćenje regenerativnih metoda proizvodnje. Cilj je obnavljanje plodnosti i popravka strukture zemljišta kroz smanjenje hemijskih inputa i povećanje organske materije u zemljištu.
- Primenu agroekoloških principa. Integracija biodiverziteta u poljoprivredne sisteme, kako bi se povećala otpornost ekosistema.
- Digitalizacija i precizna poljoprivreda. Tehnologije poput satelitskog praćenja i automatizacije omogućavaju efikasnije upravljanje resursima i smanjenje ekološkog otiska.
- Organska proizvodnja. Kao ključni model održivosti, koji smanjuje upotrebu pesticida i veštačkih đubriva, istovremeno unapređujući kvalitet proizvedenih sirovina.

Primena održivih praksi zahteva prilagođavanje nacionalnih poljoprivrednih politika i povećanje svesti među poljoprivrednicima o važnosti očuvanja prirodnih resursa. Ključni izazovi uključuju nedostatak investicija, neadekvatnu infrastrukturu u ruralnim oblastima i ograničen pristup novim tehnologijama. S druge strane, ZPP nudi mogućnosti prelaska na održive sisteme proizvodnje, kroz finansijske podsticaje i projekte, koji podržavaju inovacije i uvođenje novih tehnologija.

Za Republiku Srbiju, implementacija održivih praksi u skladu sa ZPP-om predstavlja šansu za unapređenje konkurentnosti na evropskom tržištu, očuvanje prirodnih resursa i jačanje ruralnih zajednica. Ključne mere uključuju ulaganje u edukaciju poljoprivrednika, razvoj infrastrukture i podsticaje za prelazak na ekološku ili organsku proizvodnju.

* * *

Održive poljoprivredne prakse su od suštinskog značaja za očuvanje prirodnih resursa i postizanje ravnoteže između ekonomskih, socijalnih i ekoloških interesa. Njihova primena u okviru ZPP-a otvara mogućnosti za razvoj poljoprivrede, koja zadovoljava potrebe sadašnjih generacija, a istovremeno čuva resurse za buduće generacije. Za Republiku Srbiju, usklađivanje s ovim principima je ključni korak ka održivoj i konkurentnoj poljoprivredi.

II - "Izazovi i mogućnosti za Srbiju u primeni Poglavlja 11"

(Prof. dr Radivoj Prodanović)

Ova prezentacija, u okviru projekta „Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP)“, istražuje značaj Poglavlja 11., koje obuhvata poljoprivredu i ruralni razvoj, u kontekstu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji. Fokus je na identifikovanju izazova sa kojima se Republika Srbija suočava u primeni evropskih standarda, ali i mogućnosti, koje taj proces otvara.

Cilj je bio da se ukaže na potrebu usklađivanja poljoprivrednih politika Republike Srbije sa evropskim zakonodavstvom i standardima, što je od ključnog značaja za ostvarenje konkurentnosti na evropskom tržištu i održivog razvoja u ruralnim područjima. Projekat, takođe, naglašava važnost integracije održivosti u sve aspekte poljoprivrede, uključujući korišćenje prirodnih resursa, smanjenje emisije CO₂ i očuvanje agrobiodiverziteta.

Republika Srbija se suočava sa brojnim izazovima u primeni Poglavlja 11. To uključuje reformu postojećih poljoprivrednih praksi i integraciju održivih pristupa u poljoprivredu i ruralni razvoj. Evropa postavlja visoke standarde u oblasti poljoprivrede, što zahteva usaglašavanje nacionalnih mera sa Zelenom agendom za Zapadni Balkan, koja obavezuje na rast površina pod organskom proizvodnjom i energetske efikasnost. Potrebno je unaprediti politike upravljanja prirodnim resursima, minimizirati uticaj na životnu sredinu i uvesti inovativne tehnologije.

Iako su izazovi brojni, primenom održivih pristupa, Republika Srbija ima priliku da značajno unapredi svoju poziciju u poljoprivrednoj proizvodnji. Uvođenje eko-tehnologija, poput organske poljoprivrede i biopesticida, omogućiće povećanje efikasnosti i konkurentnosti. Republika Srbija može da iskoristi evropska iskustva i primere dobre prakse za razvoj tehnologija i metoda, koje minimiziraju negativne efekte na životnu sredinu. Proces pristupanja otvara vrata za značajne investicije, razvoj ruralnih područja i bolji kvalitet života ruralnog stanovništva.

Poljoprivredna politika Republike Srbije treba da bude usmerena ka održivosti, uz primenu širokog spektra mera, koje će olakšati usklađivanje sa evropskim standardima. Ovo podrazumeva modernizaciju infrastrukture, podršku ruralnim područjima i razvoj poslovnih kapaciteta u kontekstu zelene ekonomije.

* * *

Proces usklađivanja sa evropskim standardima predstavlja izazov, ali i značajnu priliku za razvoj srpske poljoprivrede. Primena reformskih mera, usmerenih ka održivosti, može značajno

doprineti konkurentnosti srpskih proizvoda, povećati investicije u poljoprivredu i omogućiti bolji kvalitet života u ruralnim područjima.

Ovaj pristup će omogućiti Republici Srbiji da ojača svoju poziciju u evropskoj poljoprivredi i ujedno doprinese očuvanju prirodnih resursa i životne sredine.

III - Evropske održive vrednosti i njihov značaj za poljoprivredni sektor Srbije

(Prof. dr Vladimir Medović)

Evropske održive vrednosti u poljoprivredi temelje se na principima zaštite životne sredine, odgovornog upravljanja prirodnim resursima, socijalne inkluzije i ekonomskog razvoja. Ove vrednosti prožimaju Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP) Evropske unije, koja ima ključnu ulogu u promovisanju održivog razvoja ruralnih područja, unapređenju konkurentnosti poljoprivrede i očuvanju prirodnih resursa. Za Republiku Srbiju, usvajanje ovih vrednosti predstavlja važan korak u procesu pridruživanja EU, posebno u kontekstu Poglavlja 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Održive vrednosti EU donose višestruke prednosti za srpski poljoprivredni sektor. Prvo, fokus na smanjenje negativnog uticaja poljoprivrede na životnu sredinu kroz primenu zelenih tehnologija i praksi, kao što su precizna poljoprivreda i organska proizvodnja, doprinosi očuvanju biodiverziteta i kvaliteta zemljišta. Drugo, usklađivanje sa standardima EU omogućava domaćim proizvođačima pristup širem evropskom tržištu, povećava konkurentnost proizvoda i podstiče razvoj izvoznog potencijala, koji je evidentan.

S druge strane, Republika Srbija se suočava s izazovima u implementaciji ovih standarda. Nedostatak infrastrukture, finansijskih sredstava i edukacije često usporava proces prilagođavanja. Međutim, evropski fondovi za ruralni razvoj i drugi mehanizmi podrške pružaju mogućnosti za modernizaciju srpskog agrara i usvajanje inovativnih praksi. Ključna je uloga domaćih institucija u stvaranju podsticajnog regulatornog okvira i pružanju tehničke pomoći poljoprivrednicima.

Značaj evropskih održivih vrednosti leži i u njihovom doprinosu socijalnoj inkluziji i jačanju ruralnih zajednica. Kroz podršku malim i srednjim poljoprivrednim preduzećima i razvoju kooperativa, EU standardi promovišu jednakost i smanjuju rizik od siromaštva u ruralnim područjima.

Primena evropskih održivih vrednosti u Republici Srbiji ne samo da će unaprediti poljoprivredni sektor, već će doprineti i celokupnom društveno-ekonomskom razvoju zemlje, približavajući je ciljevima evropske integracije. Harmonizacija politika i praksi sa ZPP EU treba da postane prioritet, kako bi se obezbedio održiv i konkurentan razvoj srpskog agrara.

IV - Održivo korišćenje resursa – bioekonomija: primeri dobre prakse iz Evropske unije

(Dr Goran Vasić)

Bioekonomija predstavlja strateški pravac održivog razvoja, koji integriše korišćenje obnovljivih bioloških resursa u proizvodnji hrane, energije i industrijskih proizvoda. U Evropskoj uniji, ovaj

koncept ima ključnu ulogu u postizanju ciljeva Zelenog dogovora, smanjenju emisija ugljen-dioksida i jačanju cirkularne ekonomije.

Primeri dobre prakse iz EU pokazuju kako primena bioekonomskih modela doprinosi održivom korišćenju resursa i ekonomskom rastu. Finska je postavila standarde kroz razvijenu strategiju bioekonomije, koja uključuje šumski sektor. Tehnologije za preradu biomase u bioplastiku, biohemikalije i energiju omogućavaju održivo korišćenje šumskih resursa, uz očuvanje biodiverziteta i povećanje ekonomske vrednosti. Holandija, kao lider u inovacijama, primenjuje bioekonomske principe u poljoprivredi. Korišćenjem ostataka poljoprivredne proizvodnje, kao što su otpad od povrća i voća, proizvode se biogoriva i organska đubriva. Ovaj pristup smanjuje otpad, povećava efikasnost resursa i promoviše cirkularni model poslovanja. U Nemačkoj, inovativni sistemi reciklaže koriste otpadne vode i organske ostatke za proizvodnju biogasa, čime se obezbeđuje energija za lokalne zajednice i smanjuje pritisak na fosilna goriva. Pored toga, razvijeni su projekti, koji koriste lignin, nusproizvod prerade drveta, za proizvodnju biolepka i izolacionih materijala.

Zajednička karakteristika ovih primera je integracija naučnih istraživanja, tehnoloških inovacija i politike. EU podržava razvoj bioekonomije kroz finansijske instrumente poput programa Horizon Europe i fondova za ruralni razvoj (IPARD), čime se podstiču istraživački projekti i implementacija održivih praksi.

Za zemlje poput Republike Srbije, usvajanje evropskih primera bioekonomije može doprineti unapređenju održivog korišćenja resursa, podizanju konkurentnosti i harmonizaciji sa standardima EU. Ovo zahteva usvajanje strateškog pristupa, ulaganje u istraživanje i razvoj, kao i jačanje kapaciteta za implementaciju održivih tehnologija.

V – Uloga naučno-istraživačkog sektora u generisanju i usvajanju praksi održivosti u poljoprivredi

(Prof. dr Jegor Miladinović)

Naučno-istraživački sektor ima ključnu ulogu u razvoju održive poljoprivrede, pružajući znanje, inovacije i alate, koji omogućavaju efikasnije i odgovornije korišćenje prirodnih resursa. Njegov doprinos ogleda se u identifikaciji problema, razvoju rešenja, ali i transferu znanja ka praktičnoj primeni, čime se podstiče tranzicija ka održivim poljoprivrednim praksama.

Jedan od glavnih zadataka naučno-istraživačkog sektora je razvoj tehnologija, koje smanjuju negativan uticaj poljoprivrede na životnu sredinu, kao što su sistemi precizne poljoprivrede, biotehnologije i primena digitalnih alata. Istraživanja u oblasti cirkularne ekonomije i bioekonomije, koja uključuju recikliranje otpada i proizvodnju biogoriva, pružaju osnovu za povećanje energetske efikasnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje.

Takođe, naučni sektor doprinosi razumevanju uticaja klimatskih promena na poljoprivredu, razvoju otpornijih sorti biljaka i održivih metoda navodnjavanja, što je posebno značajno za zemlje, kao što je Republika Srbija, koje su suočene s izazovima ekstremnih vremenskih uslova.

Pored razvoja tehnologija, ključna uloga nauke leži i u edukaciji poljoprivrednika i donosilaca odluka. Naučno-istraživački instituti, kakav je npr. Institut za ratarstvo i povrtarstvo u Novom

Sadu, kao i univerziteti/fakulteti obezbeđuju obuku i širenje informacija o održivim poljoprivrednim praksama, čime se omogućava njihova šira primena. Npr. kroz projekte koji uključuju lokalne zajednice, naučni sektor može osigurati da inovacije budu prilagođene specifičnim potrebama različitih regija.

U kontekstu evropskih integracija Republike Srbije, uloga naučno-istraživačkog sektora postaje još značajnija. Usaglašavanje sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom (ZPP) EU zahteva modernizaciju sektora i prihvatanje održivih vrednosti. Naučni sektor pomaže u izradi politika, proceni njihovog uticaja i obezbeđivanju strateških smernica za razvoj poljoprivrede.

Zaključno, naučno-istraživački sektor je stub održive poljoprivrede, pružajući podršku za suočavanje s izazovima i osiguranje dugoročne održivosti sektora. Njegova povezanost s praksom, inovacijama i politikom ključna je za uspešnu transformaciju poljoprivrede u Republici Srbiji.

VI - Poljoprivreda i životna sredina u ZPP EU: doprinos malih i srednjih preduzeća održivom razvoju

(Milica Vračarić)

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) Evropske unije postavlja održivost kao centralni princip, naglašavajući integraciju poljoprivrednih praksi, koje čuvaju prirodne resurse i podržavaju ekosistemske usluge. U tom okviru, mala i srednja preduzeća (MSP) igraju ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja.

MSP, koja čine značajan deo poljoprivrednog sektora u EU, često su fleksibilnija u prilagođavanju održivim praksama. Njihova lokalna povezanost omogućava bržu reakciju na promene i bolju prilagodljivost specifičnim ekološkim i društvenim potrebama zajednica. U okviru ZPP-a, MSP su prepoznata kao nosioci inovacija u oblastima poput organske proizvodnje, agrošumarstva i biodiverzitetskih pristupa u poljoprivredi.

Jedan od ključnih elemenata podrške MSP-ovima u ZPP-u je program "Zelena arhitektura," koji uključuje ekološke šeme i mere ruralnog razvoja. Ove mere omogućavaju finansijsku podršku za projekte, koji smanjuju emisije gasova sa efektom staklene bašte, promovišu održivo upravljanje zemljištem i vodnim resursima, te podstiču cirkularnu ekonomiju u poljoprivredi.

Pored toga, MSP doprinose održivom razvoju kroz jačanje lokalnih lanaca vrednosti. Korišćenjem lokalnih resursa i prodajom na tržištima u blizini, smanjuju transportne troškove i emisije, dok istovremeno doprinose ekonomskom razvoju ruralnih područja. Njihova sposobnost da usvoje tehnologije za obnovljive izvore energije, poput solarnih panela i biogoriva, dodatno smanjuje njihov ekološki otisak.

U kontekstu Republike Srbije, usklađivanje s praksama ZPP-a zahteva značajne promene. MSP u poljoprivredi treba da prepoznaju potencijale održivih pristupa, dok država treba da osigura podršku kroz subvencije, edukaciju i transfer tehnologija. Jačanjem kapaciteta MSP-a i integracijom evropskih standarda, Republika Srbija može ostvariti održivi razvoj poljoprivrede, istovremeno poboljšavajući konkurentnost sektora na globalnom tržištu.

Zaključno, MSP u okviru ZPP-a imaju potencijal da postanu lideri u održivoj transformaciji poljoprivrede, doprinosom očuvanju životne sredine, ekonomskom razvoju i socijalnoj stabilnosti. Njihova podrška i podsticanje ostaju ključni za dugoročno ostvarenje ciljeva održivog razvoja.

3.3. Diskusija i povratne informacije učesnika

Interaktivna sesija održana u okviru događaja "Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pristupanja Srbije EU (Poglavlje 11)" bila je ključno mesto za razmenu mišljenja, iskustava i ideja između učesnika i stručnjaka. Tokom sesije otvorena su brojna pitanja, koja osvetljavaju aktuelne izazove srpskog agrara, ali i prilike, koje se pružaju u procesu harmonizacije sa evropskim standardima. Povratne informacije učesnika dodatno su naglasile potrebu za integracijom održivih poljoprivrednih praksi i proaktivnijim pristupom u otklanjanju prepreka na putu ka Evropskoj uniji.

I - Ključna pitanja pokrenuta tokom interaktivne sesije s odgovorima

Tokom diskusije, učesnici su pokrenuli niz pitanja, koja se mogu podeliti u nekoliko tematskih celina:

1. Pristup evropskim fondovima za poljoprivredu i ruralni razvoj

Učesnike je zanimalo kako domaći poljoprivrednici i preduzeća mogu da pristupe sredstvima, koja se nude kroz Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP) Evropske unije. Mnogi su izrazili zabrinutost zbog složenosti procedura za apliciranje za IPARD, kao i nedostatka informacija o mogućnostima koje su im dostupne.

Odgovori stručnjaka:

Stručnjaci su istakli da je za pristup fondovima ključno postepeno jačanje administrativnih kapaciteta i edukacija i informisanje poljoprivrednika. Napomenuto je da Republika Srbija već ima pristup IPARD fondovima, koji predstavljaju prelazni mehanizam za finansiranje održivih poljoprivrednih projekata i razvoja ruralnih područja. Preporučeno je povećanje transparentnosti i bolja komunikacija između nadležnih institucija i poljoprivrednih proizvođača.

2. Izazovi u usvajanju održivih poljoprivrednih praksi

Poljoprivrednici su izrazili zabrinutost da prelazak na održive prakse zahteva značajne investicije, dok je profitabilnost često nesigurna. Pojedinci su se pitali kako mogu balansirati između ekonomskih pritisaka i ekoloških standarda. Npr. nije im bilo sasvim jasno kako zaokružiti proizvodni proces, ako izostave mineralna đubriva i pesticide u biljnoj proizvodnji, zatim kako nadomestiti finansijske efekte nižih prinosa usled nekorišćenja hemijske stragetijske.

Odgovori stručnjaka:

Stručnjaci su naglasili važnost edukacije i promocije dobrih primera iz prakse. Poseban akcenat stavljen je na mogućnost korišćenja finansijskih podsticaja iz domaćih i međunarodnih izvora, kako bi se ublažila početna ulaganja. Takođe, istaknuta je potreba za razvojem tržišta organske hrane i promocijom brendova, koji se oslanjaju na održive prakse, što bi povećalo konkurentnost

i profitabilnost poljoprivrednih proizvođača. Takođe, višikvalitet proizvedenih sirovina može se realizovati po višim cenama, a postoje alternative za hemijsku strategiju, kao što su biopesticidi i organska đubriva.

3. Harmonizacija zakonodavstva i standarda

Predstavnici lokalnih i regionalnih institucija diskutovali su o izazovima vezanim za harmonizaciju zakonodavstva Republike Srbije sa zakonodavstvom EU. Ključno pitanje bilo je kako osigurati efikasnu implementaciju evropskih standarda u sektoru poljoprivrede, a da se ne ugroze mali proizvođači, kojih je u Republici Srbiji ogroman broj.

Odgovori stručnjaka:

Naglašena je potreba za faznim pristupom uvođenju standarda, uz obezbeđivanje tehničke i finansijske podrške malim i srednjim proizvođačima. Istaknuto je da saradnja između institucija, privrede i naučno-istraživačkog sektora može doprineti bržem i lakšem usvajanju standarda.

4. Ruralni razvoj i podrška malim poljoprivrednim gazdinstvima

Mnogi učesnici su ukazali na problem depopulacije ruralnih područja i nedostatak podrške malim gazdinstvima. Pitanje koje se istaklo bilo je: kako podstaći mlade da ostanu na selu i bave se poljoprivredom, posebno visokoobrazovane kadrove, koji su po ravilu nosioci razvoja?

Odgovori stručnjaka:

Predloženo je da se mladim poljoprivrednicima ponude povoljne kreditne linije, poreske olakšice i subvencije za razvoj poljoprivrednih delatnosti. Dodatno, naglašena je važnost unapređenja infrastrukture u ruralnim područjima, kao i promocija poljoprivrede kao atraktivne i profitabilne profesije, kroz edukativne kampanje i saradnju sa obrazovnim institucijama.

5. Uloga naučno-istraživačkog sektora

Jedno od centralnih pitanja bilo je na koji način nauka može doprineti održivosti poljoprivredne proizvodnje u Republici Srbiji i kako se rezultati istraživanja mogu efikasnije preneti na teren. Drugim rečima, savetodavna služba često nije dostupna i visoko stručna da odgovori na sve zahteve poljoprivrednika.

Odgovori stručnjaka:

Istaknuto je da je saradnja između naučno-istraživačkih institucija i poljoprivrednika ključna za razvoj inovativnih rešenja. Takođe, predloženo je poboljšanje rada stručnih savetodavnih službi, koje bi omogućile transfer znanja i tehnologija iz laboratorija do poljoprivrednih gazdinstava.

7. Problem obezbeđenja zdravstvene bezbednosti prehrambenih proizvoda

Postavljeno je pitanje: kako poboljšati kvalitet i bezbednost prehrambenih proizvoda, da se ne dešava s vremena na vreme da nam pošiljke hrane budu vraćene sa evropskih i drugih tržišta. Čak je naveden primer vraćanja krastavaca iz Hrvatske zbog sadržaja rezidua pesticida u granicama više od dozvoljenog, zatim problem pronalaska aflatoksina u kukuruznom brašnu iznad dozvoljene granice, kada je iz Švajcarske vraćena pošiljka.

Odgovori stručnjaka:

Republika Srbija se suočava s problemom da se vraćaju kontigenti izvezenih prehrambenih proizvoda, a rešenje vidimo upravo u uvođenju standarda kvaliteta i bezbednosti hrane, kakvi su HACCP, global GAP i dr. Ali pravo rešenje navedenog problema bilo bi usmeravanje proizvodnji ka održivim praksama, kao što je integralna i organska poljoprivredna proizvodnja. Tu su i monitoring, inspekcije i edukacije proizvođača. Izmena pravilnika o sadržaju aflatoksina, što je Republika Srbija uradila 2014. godine kada je pomerila granicu sa 0,05 na 0,25 mikrograma po kilogramu nije održivo rešenje, pa se to mora uskladiti s evropskim pravilnikom.

II - Potencijalne strategije za rešavanje izazova o kojima se diskutovalo

Na osnovu diskusije i povratnih informacija, definisane su sledeće potencijalne strategije:

1. Povećanje dostupnosti informacija i edukacije

- Organizacija redovnih informativnih sesija i treninga za poljoprivrednike o pristupu evropskim fondovima i implementaciji održivih praksi.
- Razvijanje digitalnih platformi, koje bi omogućile jednostavan pristup informacijama o subvencijama, konkursima i standardima.

2. Podrška prelasku na održivu poljoprivredu

- Subvencionisanje početnih troškova za uvođenje održivih tehnologija i praksi. Takođe, napomenuto je da je Republika Srbija diferencirala sistem podsticaja za biljnu proizvodnju, gde organski proizvođači već sada mogu dobiti podsticaj po hektaru u iznosu od 63 000 dinara (oko 540 eura), što je za oko 3 puta viši iznos podsticaja, nego u konvencionalnoj poljoprivredi.
- Promocija organske i održive poljoprivrede kroz kampanje, koje bi podizale svest potrošača i povećavale tražnju za organskim proizvodima.

3. Unapređenje zakonodavnog okvira

- Postepeno uvođenje evropskih standarda, uz pružanje tehničke i finansijske podrške proizvođačima.
- Razvoj programa za praćenje implementacije standarda i pružanje savetodavnih usluga za njihovu primenu.

4. Razvoj ruralnih područja

- Investicije u infrastrukturu, uključujući puteve, vodovod i internet, kako bi se poboljšao kvalitet života u ruralnim područjima.
- Uvođenje programa za podršku mladima, uključujući povoljne kredite i olakšice za započinjanje poljoprivredne delatnosti.

5. Jačanje uloge naučno-istraživačkog sektora

- Povezivanje naučnih instituta sa poljoprivrednicima kroz zajedničke projekte i obuke.
- Povećanje ulaganja u istraživanja vezana za održivu poljoprivredu i inovacije.

6. Podsticanje javno-privatnog partnerstva

- Razvoj modela saradnje između lokalnih vlasti, privatnog sektora i poljoprivrednika radi zajedničkog rešavanja problema u agraru.
- Korišćenje iskustava iz EU, kako bi se implementirali dokazane prakse javno-privatnog partnerstva.

* * *

Interaktivna sesija je pokazala visok nivo zainteresovanosti učesnika za teme vezane za održivost u poljoprivredi i evropske integracije. Njihove povratne informacije i predlozi mogu poslužiti kao polazna osnova za dalji rad na unapređenju sektora u skladu sa evropskim vrednostima i standardima.

3.4. Ključni nalazi i preporuke

Događaj "Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pristupanja Srbije EU (Poglavlje 11)" pružio je platformu za razmatranje ključnih izazova i prilika u procesu usklađivanja srpske agrarne politike sa standardima Evropske unije. Glavni nalazi ukazuju na potrebu za sistemskim pristupom, koji bi omogućio efikasniju harmonizaciju zakonodavstva, primenu održivih praksi i povećanje konkurentnosti domaćeg agrarnog sektora. Diskusija je dodatno osvetlila važne korake, koje Republika Srbija treba da preduzme, kako bi olakšala proces integracije.

I - Glavni rezultati događaja i diskusije

- Podizanje svesti o značaju Poglavlja 11. poljoprivreda i ruralni razvoj

Jedan od ključnih rezultata događaja je povećano razumevanje važnosti Poglavlja 11, koje se odnosi na poljoprivredu i ruralni razvoj. Učesnici su prepoznali značaj prilagođavanja evropskim standardima, kao preduslov za održivu proizvodnju i poboljšanje uslova života u ruralnim područjima.

- Fokus na održive poljoprivredne prakse

Diskusije su istakle da prelazak na održive prakse nije samo potreba već i prilika za povećanje konkurentnosti srpskih proizvoda na evropskom tržištu. Istaknuta je važnost organske proizvodnje, efikasnog korišćenja prirodnih resursa i smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu.

- Identifikacija prepreka za pristup fondovima

Učesnici su ukazali na složene administrativne procedure i nedostatak informacija, kao glavne prepreke za pristup IPARD fondovima i drugim finansijskim mehanizmima EU. Posebno su istaknute poteškoće sa obukom i kapacitetima lokalnih samouprava za sprovođenje ovih programa.

- Naglasak na ulogu naučno-istraživačkog sektora

U diskusiji je prepoznata ključna uloga naučnih institucija u razvoju inovacija i transferu tehnologija u poljoprivredi. Istaknuta je potreba za jačim povezivanjem akademske zajednice sa praktičnim izazovima poljoprivrednika.

- Potencijal ruralnog razvoja

Razmatrana je uloga ruralnog razvoja u sprečavanju depopulacije sela i podizanju kvaliteta života u ovim oblastima. Ključni nalazi ukazuju na potrebu za integrisanim pristupom, koji bi uključio razvoj infrastrukture, podsticaje za mlade i povećanje investicija.

II - Preporuke za Republiku Srbiju o usklađivanju sa standardima EU

Na osnovu glavnih nalaza, preporuke za Republiku Srbiju obuhvataju sledeće korake:

1. Pojednostavljenje pristupa fondovima EU

- ✓ Uspostaviti centralizovane informativne centre za podršku poljoprivrednicima u apliciranju za IPARD i druge fondove.
- ✓ Obučiti lokalne administracije za pisanje i vođenje projekata i pružanje tehničke podrške aplikantima.
- ✓ Promovisati uspešne primere korišćenja evropskih fondova, radi motivisanja poljoprivrednika.

2. Ubrzanje harmonizacije zakonodavstva

- ✓ Implementirati fazni pristup uvođenju EU standarda, uz fokus na prioritizaciju oblasti koje donose najveće benefite.
- ✓ Obezbediti pravnu i tehničku podršku malim i srednjim gazdinstvima tokom prelaznog perioda.
- ✓ Jačati kapacitete inspeksijskih službi, kako bi se obezbedila dosledna primena novih pravila.

3. Promocija održivih poljoprivrednih praksi

- ✓ Uvesti podsticaje za prelazak na održive agrotehnologije, uključujući subvencije za mehanizaciju i sisteme za navodnjavanje.
- ✓ Organizovati kampanje za podizanje svesti o prednostima organske proizvodnje i očuvanja agrobiodiverziteta.
- ✓ Razviti tržište za održive proizvode kroz sertifikaciju i promociju domaćih brendova.

4. Podrška razvoju ruralnih područja

- ✓ Investirati u infrastrukturu (putevi, vodovod, internet...), kako bi se povećala atraktivnost ruralnih područja za život i rad.
- ✓ Uspostaviti programe za zapošljavanje mladih u poljoprivredi, uključujući poreske olakšice i povoljne kredite.
- ✓ Podržati diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti na selu, kao što su agro-turizam i prerada i marketing hrane.

5. Jačanje saradnje nauke i prakse

- ✓ Stimulirati saradnju naučno-istraživačkih institucija i poljoprivrednika kroz zajedničke projekte.
- ✓ Osnovati regionalne savetodavne centre za transfer tehnologija i znanja, odnosno poboljšati rada postojećih savetodavnih službi.
- ✓ Promovisati primenu rezultata istraživanja kroz demonstracione projekte i obuke na terenu.

III - Predlozi za buduće inicijative i akcije

Kako bi se ostvarila održiva transformacija poljoprivrednog sektora i ubrzao proces evropskih integracija, predlažu se sledeće inicijative:

1. Nacionalna strategija za održivu poljoprivredu

- ✚ Doneti strategiju, koja će definisati jasne ciljeve, aktivnosti i vremenski okvir za implementaciju održivih praksi i usklađivanje sa standardima EU.
- ✚ Uključiti sve relevantne aktere u izradu i praćenje implementacije strategije.

2. Razvoj edukativnih programa

- ✚ Organizovati kontinuirane edukacije za poljoprivrednike o evropskim standardima, održivim praksama i mogućnostima finansiranja.
- ✚ Inicirati programe namenjene mladima, kako bi se povećala njihova zainteresovanost za poljoprivredne profesije.

3. Umrežavanje aktera u sektoru poljoprivrede

- ✚ Osnovati platforme za saradnju između poljoprivrednika, lokalnih vlasti, akademske zajednice i privatnog sektora.
- ✚ Promovisati javno-privatna partnerstva, kao model za realizaciju projekata u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

4. Međunarodna saradnja i razmena iskustava

- ✚ Učestvovati u međunarodnim projektima i razmenama, kako bi se preuzele dobre prakse iz EU.
- ✚ Uspostaviti saradnju sa evropskim institucijama radi unapređenja pristupa finansijama i znanju.

5. Sistem monitoringa i evaluacije

- ✚ Uspostaviti sistem za praćenje napretka u usklađivanju sa EU standardima, koji bi obezbedio redovno izveštavanje i evaluaciju postignutih rezultata.
- ✚ Koristiti rezultate monitoringa za prilagođavanje politika i strategija prema aktuelnim potrebama.

3.5. Zaključci

Javna debata održana 14. novembra 2024. godine na Univerzitetu privredna akademija u Novom Sadu uspešno je okupila širok spektar učesnika, uključujući privrednike, poljoprivredne preduzetnike, predstavnike institucija, akademске radnike, studente i zainteresovane građane. Događaj je pružio platformu za diskusiju o ključnim izazovima i mogućnostima u oblasti poljoprivrede, s fokusom na evropske održive vrednosti i njihovu primenu u Republici Srbiji.

Kroz predavanja i interaktivnu debatu, učesnici su razmenili znanja, iskustva i stavove, naglašavajući potrebu za harmonizacijom domaće poljoprivredne prakse sa standardima Evropske unije. Teme poput održivih poljoprivrednih praksi, bioekonomije i uloge naučno-istraživačkog sektora doprle su do svih prisutnih, čime je događaj ostvario svoj cilj – podsticanje informisanog dijaloga i generisanje korisnih smernica za donošenje odluka na makro nivou.

Ovakvi događaji od suštinskog značaja za jačanje svesti o važnosti održivosti u poljoprivredi i pripremu Republike Srbije za izazove u procesu evropskih integracija.

Preporuke za dalje delovanje

- ✓ *Nastavak edukacije i širenja svesti.* Organizovati dodatne edukativne događaje, radionice i seminare, koji će detaljnije obrađivati teme održivosti u poljoprivredi, sa posebnim naglaskom na primere dobre prakse iz Evropske unije.
- ✓ *Uključivanje svih relevantnih aktera.* Intenzivirati saradnju između akademske zajednice, državnih institucija, nevladinih organizacija i privatnog sektora, kako bi se obezbedila sveobuhvatna podrška poljoprivrednicima u procesu prilagođavanja evropskim standardima.
- ✓ *Podrška naučno-istraživačkom radu.* Promovisati i finansijski podržavati istraživanja u oblasti održivih poljoprivrednih praksi i bioekonomije, čime bi se omogućilo usvajanje inovacija, koje mogu doprineti održivom razvoju poljoprivrede.
- ✓ *Kreiranje strateških dokumenata i inicijativa.* Pripremiti smernice i predloge politika za harmonizaciju zakonodavstva i praksi u oblasti poljoprivrede sa standardima EU, uz uključivanje stručnih i naučnih preporuka dobijenih tokom događaja.
- ✓ *Praktična podrška poljoprivrednicima.* Razviti programe obuke i savetovanja za poljoprivrednike, kako bi im se pružila potrebna znanja za usvajanje održivih praksi i standarda EU. Poseban fokus staviti na male i srednje poljoprivredne proizvođače.
- ✓ *Promovisanje transparentnosti i participacije.* Osigurati kontinuirano uključivanje javnosti u proces donošenja odluka, omogućavajući građanima i stručnjacima da daju doprinos razvoju održive poljoprivrede, kroz javne debate i konsultacije.
- ✓ *Praćenje napretka i evaluacija.* Uspostaviti mehanizme za praćenje implementacije preporuka i procenu njihovog uticaja na prilagođavanje agrarne politike Srbije Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU. To uključuje izveštavanje o postignutim rezultatima i prilagođavanje strategija u skladu sa potrebama i izazovima na terenu.

Republika Srbija poseduje značajan potencijal za transformaciju poljoprivrednog sektora u skladu sa evropskim vrednostima. Uspostavljanje efikasnog sistema podrške, edukacije i saradnje može biti ključ za uspešno prevazilaženje izazova i postizanje održivog razvoja. Preporučene inicijative predstavljaju važan korak ka ostvarivanju ovog cilja.

4. PREZENTACIJE PREDAVACA

Okrugli sto – javna debata „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)”

Održive poljoprivredne prakse u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije

Prof. dr Jelena Vapa Tankosić,
rukovodilac projekta
EUVALUESCAP

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”, co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Prvi koraci u nastajanju današnje Evropske unije vezani za Evropsku zajednicu za uglj i čelik (1951. godine).
- U kasnijem periodu kao najveća dostignuća procesa nastajanja jedinstvene Evrope su isticali stvaranje carinske unije, šengenske zone ili zajedničke spoljnotrgovinske politike.
- Poljoprivreda je u stvarnosti ona delatnost u kojoj se u najdužem periodu i u najvećoj meri oseti zajednička politika Unije, centralno upravljanje i finansiranje.
- Proizvodnja hrane svaka država pristupa sa velikom ozbiljnošću, ali retke su nadnacionalne, zajedničke politike, a pogotovo modeli finansiranja kao što je to slučaj sa finansiranjem poljoprivrede u Evropskoj uniji.
- Iako visoko industrijalizovana, unutar EU postoje značajne ruralne oblasti, u kojima živi 56% stanovništva Unije.

Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- U okviru ZPP-a prve agroekološke mere se primenjuju od polovine 1970- tih.
- Od početka devedesetih, a pogotovo ZPP post 2013 prilagodila svoj okvir mera i povećala sredstva za ekonomsku, društvenu i ekološku održivost.

ZPP danas ima tri jasna cilja povezana sa zaštitom životne sredine i svaki se odražava u evropskom zelenom planu i strategiji „od njeve do trpeze”:

- borba protiv klimatskih promena
- zaštita prirodnih resursa
- povećanje biodiverziteta.
- Da bi se postigli ekološki i klimatski ciljevi, EU je uvela ekšeme za nagrađivanje poljoprivrednika koji usvajaju održive poljoprivredne prakse.

Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

Republika Srbija na svom putu u EU treba da ispuni uslove:

- prevazilaženja strukturnih problema u poljoprivredi, i
- harmonizacije nacionalne poljoprivredne politike sa Zajedničkom agrarnom politikom.

– Mala i fragmentirana gazdinstva (prosečna veličina farme od 6,2 ha)

– Niska produktivnost, nedovoljna konstantna količina visokokvalitetnih proizvoda i nedostatak organizacija među poljoprivrednim proizvođačima;

– Nedostatak osnovne infrastrukture i usluga u ruralnim područjima

– Ruralna područja imaju nepovoljna kretanja stanovništva

– Niska privrženost poljoprivrednih proizvođača ekološki prihvatljivim praksama

Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

Godišnji izveštaj EK 2024-Poglavlje 11

- Srbija još nije usvojila **Nacionalni program za poljoprivredu i ruralni razvoj za period 2022-2024.**
- Nova **Nacionalna strategija za poljoprivredu i ruralni razvoj koja pokriva period 2025-2032.**
- Implementacija **Akcionog plana za usklađivanje sa pravnim tekovinama EU o poljoprivredi i ruralnom razvoju**
- Srbija treba da napreduje u **uspostavljanju integrisanog sistema upravljanja i kontrole (IACS).**
- Razvoj **softvera za sistem identifikacije zemljišnih parcela (LPIS)**
- Veličina uzorka i kvalitet podataka uspostavljene **mreže računovodstvenih podataka na polj.gazdinstvima (FADN)** treba dalje da se poboljšaju, a prikupljanje podataka proširi na ekološka i socijalna pitanja u skladu sa EU.

Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- IPARD mere su mehanizam podrške za poboljšanje održivosti poljoprivrednih praksi i usklađenost sa relevantnim standardima ZPP.
- IPARD program EU sa budžetom od 6,3 milijarde dinara za 2024 dopunjuje poljoprivredne subvencije.
- Neophodno je ojačati izgradnju kapaciteta za IPARD III
- **Nove mere programa: M4 - Agro- ekološke klimatske mere i organska poljoprivreda (Plodored na obradivim površinama; Zatravljanje međurednog prostora u višegodišnjim zasadima; Uspostavljanje i održavanje polinatorskih traka; Održivo upravljanje livadama i pašnjacima); M5-Sprovođenje lokalnih strategija ruralnog razvoja (LEADER); i M6-Investicije u ruralnu javnu infrastrukturu.**
- Za sprovođenje ovih mera obavezna **obuka kroz kurs, individualno savetovanje ili učešće u demonstracionim aktivnostima** (npr. Plan za ekstenzivno upravljanje pašnjacima, upotreba stajskog đubriva na orančnim površinama, primena ekoloških đubriva u trajnim zasadima)

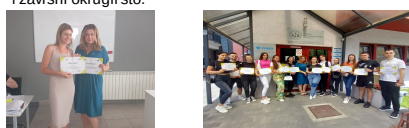
Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.
Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Opšti cilj projekta EUVALUESCAP -a usmeren na podizanje kapaciteta Republike Srbije da ispuni buduće obaveze koje proističu iz članstva u EU promovisanjem izvrsnosti u nastavi i istraživanju u oblasti održivih vrednosti ZPP.
- Specifični ciljevi projekta su bili: 1. jačanje akademskog kapaciteta u nastavi i istraživanju održivih vrednosti u ZPP-u;
- 2. promovisanje dijaloga između akademije i šire javnosti i unapređenje znanja o ZPP-u u skladu sa budućim usklađivanjem sa pravnim tekovinama Unije u Poglavlju 11;
- 3. podsticanje poboljšanja kvaliteta visokog obrazovanja, inovativne izvrsnosti u nastavi i istraživanju u oblasti studija Evropske unije;
- 4. podizanje svesti o održivim vrednostima u ZPP-u

Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.
Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Nadovezuje se na rezultate dosadašnjih aktivnosti i predstavlja nastavak Žan Mone modula na Univerzitetu Privredna akademija „Pristupanje Srbije EU“ i „Primenjena vrednosti EU u politikama država kandidata“.
- U tom periodu je svake godine održano šest specijalističkih kurseva, kao i seminar, studentska debata, istraživački projekat i završni okrugli sto.

Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.
Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Specijalistički kursevi svake godine
- „Održive vrednosti u okviru Zajedničke poljoprivredne politike“ i „Organska poljoprivreda u Evropskoj uniji“ Prof. Jelene Vapa Tankosić,
- „Zaštita geografskih oznaka u okviru zone slobodne trgovine između Srbije i Evropske unije“ i „Zaštita geografskih oznaka u Evropskoj uniji“ Prof. Vladimira Medović
- „Ruralna politika Evropske unije“ i „Ruralna politika Srbije u kontekstu EU integracija“ Prof. Radivoja Prodanović.

Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.
Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Unapređenje kvaliteta sadržaja nastavnih predmeta o EU bilo je zasnovano i na aktivnom učešću studenata koji su bili podstaknuti da predlože i pripreme kratka usmena izlaganja u okviru studentske debate „Evropske vrednosti u poljoprivredi: prenos dobrih praksi“ o pitanjima koja se odnose na primenu evropskih održivih vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja Republike Srbije koje smatraju važnim.
- U okviru projekta održan je i stručni seminar na temu „Održivo pčelarstvo i proizvodnja meda u EU i njihova potencijalna primena u srpskoj pčelarskoj praksi“ za proizvođače meda (za mlade poljoprivrednike i zainteresovane građane, studente i profesore Univerziteta Privredne akademije i predstavnike medija).

Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.
Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

- Publikovan naučni rad „Analiza agro-ekoloških praksi upravljanja i njihova primena u poljoprivrednim politikama Republike Srbije“ autora Prof. Jelene Vapa Tankosić, Prof. Radivoja Prodanović, Prof. Vladimir Medović (Article Views 1328)
- Publikovana naučna monografija „Primena evropskih održivih vrednosti u poljoprivredi u okviru politika Republike Srbije“ autora Prof. Jelene Vapa Tankosić, Prof. Vladimir Medović i Prof. Radivoja Prodanović

Zaključna razmatranja

- institucionalno i strukturalno prilagođavanje za sprovođenje EU politika
- kontrola lanca snabdevanja
- modernizacija polj. gazdinstava, konkurentnost, sektorska integracija, tržišna orijentacija i podsticanje preduzetništva
- adekvatna finansijska podrška
- subvencijama primetno nedostaje promovisanje poboljšanja ekoloških performansi ili obezbeđivanje održivosti polj.sektora (jedini oblik eko subvencija u Srbiji su subvencije za organsku proizvodnju i očuvanje biljnih genetičkih resursa)
- podrška mladim poljoprivrednicima, grupama proizvođača
- veća podrška organskoj proizvodnji
- dodatno plaćanje po ha za sprovođenje dobrih polj. praksi za očuvanje klimatskih i ekoloških faktora #zelena plaćanja#eko šeme

Zaključna razmatranja

- Sticanje znanja o savremenim merama koje su neophodne za razvoj aktivnosti u ruralnim oblastima, koje doprinose **jačanju konkurentnosti poljoprivrede, poboljšanju biodiverziteta ruralnih područja i unapređenju kvaliteta života ruralnih zajednica.**
- 1) dobri poljoprivredni i ekološki uslovi - GAEC: zaštita zemljišta od erozije, zaštita i upravljanje vodama, održavanje strukture zemljišta i nivoa organskih materija u zemljištu
- 2) obavezni zahteva za upravljanje gazd. - SMR: zaštita okoline, zdravlja ljudi, životinja i bilja, kao i dobrobit životinja
- Uključuje i pravovremenu i adekvatnu informisanost i pripremljenost poljoprivrednika, kako bi bili ravnopravni i konkurentni akteri sa ostalim članicama Evropske unije.
- Edukacija kao **neophodni preduslov** za primenu poljoprivrednih praksi koje doprinose zaštiti i unapređenju životne sredine na poljoprivrednom gazdinstvu
- Nastavak dosadašnjih aktivnosti

ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH Project:101172317- EUVALUESEAP.

Co-funded by the European Union

HVALA VAM NA PAŽNJI!

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESEAP)”, co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESEAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

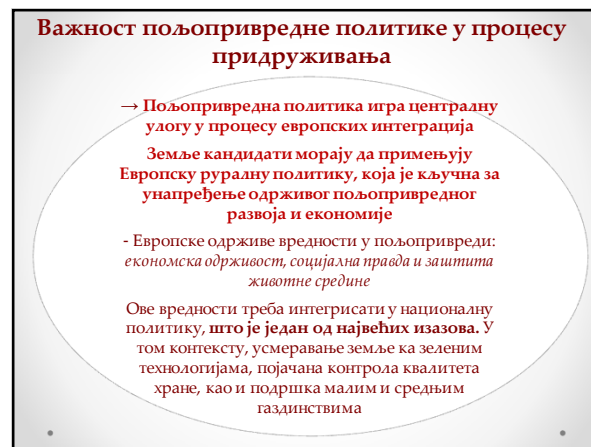
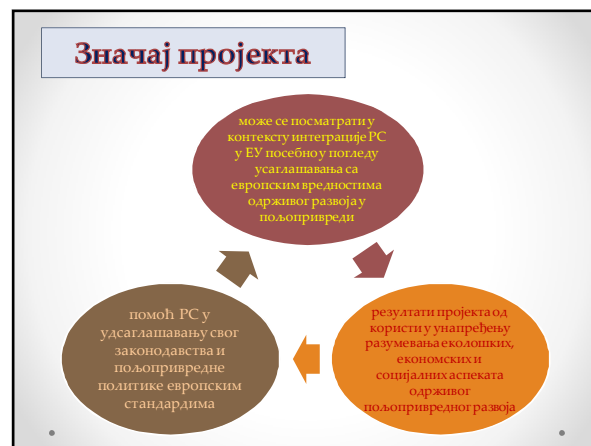

Co-funded by
the European
Union

ПРОЈЕКАТ:
ЕВРОПСКЕ ОДРЖИВЕ ВРЕДНОСТИ У ЗПП
(EUVALUESCAP)

ЕВРОПСКЕ ОДРЖИВЕ ВРЕДНОСТИ У
ПОЉОПРИВРЕДИ И ПРОЦЕС ПРИДРУЖИВАЊА

Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој –
изазови и могућности

Проф. др Радивој Продановић
Jean Monnet Module with the support of Erasmus+ programme
of the European Union

Стратегије одрживог развоја у пољопривреди

- ✓ Европа је поставила високе стандарде у области пољопривреде
- ✓ Иницијативе попут **Зелене агенде за Западни Балкан**,
- ✓ Република Србија треба да **интегрише концепт одрживости** у своје политике, нарочито у области коришћења природних ресурса, смањења емисије CO₂, као и заштите агробiodиверзитета

Одржи развој у пољопривреди:
- развој нових технологија, као и промовисање пољопривредних метода, које минимизирају негативне утицаје на животну средину. Примена еко-технологије (нпр. органска пољопривреда, биопестициди), представљају кораке у том правцу

Пример добре праксе из ЕУ

У оквиру процеса европских интеграција, РС може да се угледа на успешне примере из других земаља, које су већ чланице ЕУ

Неке од земаља, попут Холандије и Данске, успешно су интегрисале концепт одрживе пољопривреде у своје националне политике

Ове земље су показале како правилно усмерене субвенције за одрживе пољопривредне праксе могу довести до значајних побољшања у еколошким и економским аспектима пољопривредне производње

Препоруке за пољопривредну политику Р. Србије

За успешан прелаз на европски модел одрживе пољопривреде

- **Реформа пољопривредних субвенција** – усмерити финансијску подршку ка одрживим пољопривредним праксама
- **Образовање и обука пољопривредника** о новим пољопривредним техникама и најбољим праксама, као и о значају агроекосистема
- **Инвестиције у истраживање и развој** нових пољопривредних технологија, које ће омогућити ефикаснију производњу уз мањи негативан утицај
- **Јачање руралне инфраструктуре** – кроз побољшање приступа воденим ресурсима, енергетским изворима и транспортној мрежи
- **Политика интеграције** – Интегрисати пољопривредну политику са политиком животне средине и социјалном политиком
- **Развој партнерстава са земаљама ЕУ** – Потписивањем и имплементацијом различитих споразума и иницијатива са земаљама ЕУ, РС може да обезбеди пренос знања и нове технологије

ЗАКЉУЧАК

- Пољопривредна политика представља важан стуб развоја земље
- Усмерена ка одрживости, ова политика треба да обухвати широк спектар мера, које ће омогућити РС да се усагласи са Европским законодавством и стандардима и да побољша своје пословне капацитете у контексту зелено-економског развоја
- Процес придруживања ће захтевати значајне реформе, али ће истовремено отворити могућности за нова улагања, развој пољопривреде и очување животне средине

- Република Србија има могућност да ојача своју позицију у пољопривредној производњи, повећа конкурентност на европском тржишту и обезбеди бољи квалитет живота у руралним областима!

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

Klaster BIOEKONOMIJA

održivi model ekonomskog razvoja

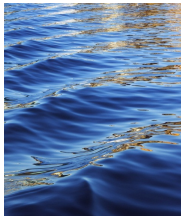
- primeri dobre prakse iz Evropske unije -

dr Goran M. Vasić

Sadržaj

1. BIOEKONOMIJA – koncept
2. Pioneers into Practice
3. BIO-ECONomy Research Driven Innovation – Interreg ADRION
4. GoDanuBio – Danube Transnational Programme
5. Klaster BIOEKONOMIJA
6. CEE2ACT – Horizon Europe
7. DECIDE – Interreg Danube Region

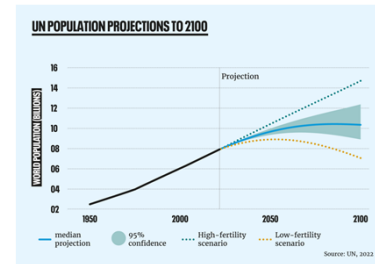
11/09/2024 BIOEKONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

BIOEKONOMIJA

koncept - 1

Izazovi budućeg razvoja u XXI veku - demografski rast -

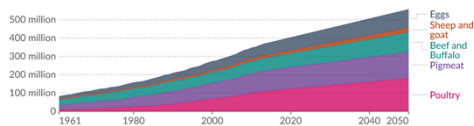

11/09/2024 BIOEKONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Rast tražnje za hranom - meso

Global meat consumption, World, 1961 to 2050

Expressed in tonnes of meat. Data from 1961-2013 is based on published FAO estimates; from 2013-2050 based on FAO projections. Projections are based on future population projections and the expected impacts of regional and national economic growth trends on meat consumption.

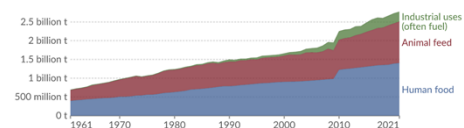
Data source: Food and Agriculture Organization of the United Nations
OurWorldInData.org/meat-production | CC BY

11/09/2024 BIOEKONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Rast tražnje za hranom - žitarice

Cereals allocated to food, animal feed and fuel, World

Cereal crops allocated to direct human consumption, used for animal feed, and other uses – mainly industrial uses such as biofuel production. This is based on domestic supply quantity for countries after correction for imports, exports and stocks.

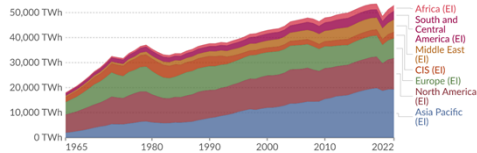
Data source: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023)
Note: The FAO apply a methodological change from the year 2010 onwards.
OurWorldInData.org/land-use-diets | CC BY

11/09/2024 BIOEKONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Globalna potrošnja – sirova nafta

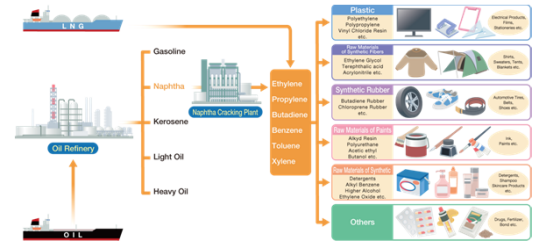
Oil consumption by region

Annual oil consumption, measured in terawatt-hours (TWh).

Data source: Energy Institute - Statistical Review of World Energy (2023). OurWorldInData.org/fossil-fuels | CC BY
Note: CIS (Commonwealth of Independent States) is an organization of ten post-Soviet republics in Eurasia following break-up of the Soviet Union.

Petrohemisjki proizvodi i njihova budućnost

Bioekonomija - koncept

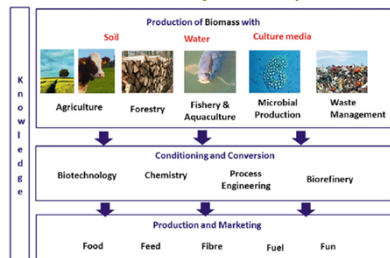

Fig. 3.3 The resource substitution perspective of the bio-economy. Source: BÖR (2019), p. 15)

Korišćenje resursa i kaskadni lanac

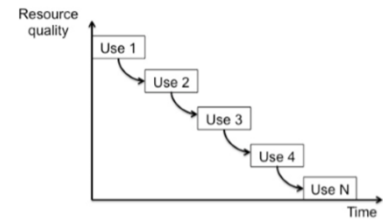

Figure 1. The cascade chain (adapted from Sirkin and Ten Houten 1994)

Ilustracija kaskadnog principa (volumen, vrednost)

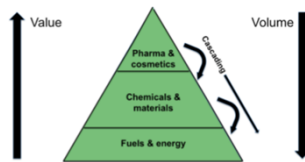
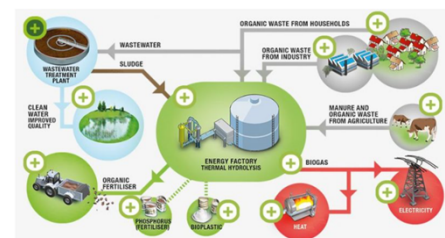

Figure 2. An illustration of the "cascading in value" concept. Adapted from Vis et al (2014).

Biorafinerija proizvodni proces i tokovi materijala i energije

Billund's Bior refinery process flow.

BIO-ECONomy Research Driven Innovation

Project partners

- Società Regionale per lo Sviluppo Economico dell'Umbria s.p.a. Sviluppumbria – Italia
- Confindustria Umbria – Italia
- Kemijski inštitut (National Institute of Chemistry) – Slovenija
- Institut Ruder Bošković – Hrvatska
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας - Region of Western Macedonia – Kozani - Grčka
- Regionalna agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Alma Mons doo. Novi Sad – Srbija
- Dhoma e Tregtisë dhe Industrisë, Tiranë - Chamber of Commerce and Industry, Tirana - Albanija

26 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.it

BIOECO – RDI (ciljevi i očekivani rezultati)

- Kreiranje regionalne mreže koju će činiti predstavnici preduzetnika i akademske zajednice namenjene zajedničkim istraživanjima i poslovnim inicijativama, transferu znanja i razvoju novih vештина
- Podrška preduzetnika i klastera i njihovoj tranziciji prema industrijskom modelu sa većim učešćem inovacija i međunarodne saradnje
- Međunarodna saradnja
- Pokretanje integracije između „Green-chemistry“ i „Agri-food“ klastera u skladu sa principima cirkularne ekonomije
- Kreiranje tržišta bio-based proizvoda na teritoriji Adriatic-Ionian regiona
- Premošćavanje postojećih velikih regionalnih dispariteta
- Aktiviranje procesa međusobnog upoznavanja i učenja između aktera sa različitim nivoom R.D.I., različitim nivoom poslovnog razvoja bioeconomy entiteta

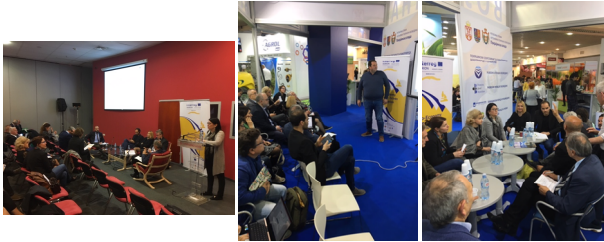
27 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.it

On 10th of May 2016, a meeting for enterprises was organized by Alma Mons doo in Novi Sad, Croatia.

28 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.it

Poljoprivredni sajam - maj 2019. godine

11/20/2024 BIOEKONOMIJA Cluster - www.bioekonomija.rs

GoDanuBio - 4

Danube Transnational Programme

GoDanuBio

Start date
01-07-2020

End date
31-12-2022

Budget in Euro
Overall: 2713796.5
ERDF Contribution: 2214155.21
IPA Contribution: 92571.8
ENI Contribution: 0

Call number
Call 3

Priority
Well-governed Danube region

Specific objective
Improve institutional capacities to tackle major societal challenges

11/20/2024 BIOEKONOMIJA Cluster - www.bioekonomija.rs

11/20/2024 BIOEKONOMIJA Cluster - www.bioekonomija.rs

11/20/2024 BIOEKONOMIJA Cluster - www.bioekonomija.rs

Klaster BIOEKONOMIJA - 5

BIOEKONOMY Cluster

Klaster BIOEKONOMIJA (osnovan 2022 transformacijom Klastera Agroindustrija)

Агенција за привредни registri Претрага

Претрага удружења

1 Основни подаци

Страна:	Апелација
Име удружења/установе:	Удружење „Клaster BIOEKONOMIJA“ Суботика
Облик организовања:	Удружење
Матични број:	28009135

2 Назив

Својени назив:	Удружење „Клaster BIOEKONOMIJA“ Суботика
----------------	--

Назив на страним језику

Знак:	Име:	Име:
Пун назив:	Белоруски:	Ассоцијат „BIOECONOMY Cluster“ Суботика

11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Klaster AGROINDUSTRIJA (osnovan 2010)

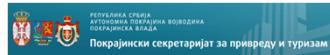
- Nacionalna agencija za regionalni razvoj (jul 2011 – dec 2011), Umrežavanje, uspostavljanje prekogranične saradnje i nastup na sajmu.

- USAID DAI (2012) – povećavanje konkurentnosti udruženja kroz studentske posete, izradu studija izvodljivosti, promociju i edukaciju.

11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

- Sekretarijat za privредu AP Vojvodine (dec 2011 – jun 2012) - edukacija članova klastera u funkciji razvoja MSP.

- Grad Subotica (2013) – jačanje kapaciteta radi diversifikacije proizvodnje i pripreme za izvoz porodičnih poljoprivrednih domaćinstava i gazdinstava.

11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Jedinstveni informacijski sistem od značaja za regionalni razvoj

- Nacionalna agencija za regionalni razvoj (15.12.2014. - 5.10.2015.) - Obezbeđivanje višeg nivoa prerade proizvoda i formiranje lanca vrednosti prema sektoru turizma
- AGRO VP (oktobar 2016 – maj 2017) - Razvoj klastera povezivanjem kroz lance vrednosti u proizvodnji konvencionalne i vrednije domaće hrane te plasman proizvoda na inovativan način.

- Prezentacija proizvoda članova klastera AGROINDUSTRIJA - sajam Ukusi tradicije u Subotici

11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

- BIO-AGRO-DOM (oktobar (2016 – maj 2017) – Inovativni razvoj klastera, udruženja MSP jačanjem konkurentnosti i povezivanjem kroz lance vrednosti u proizvodnji konvencionalne, vrednije domaće i organske hrane (konzorcijum PANONREG & Ekonomski fakultet Subotica & klaster AGROINDUSTRIJA) – Razvojna agencija Srbije.

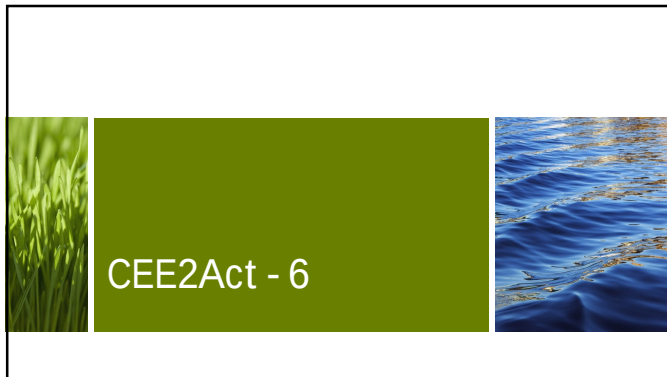
11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Inovativni proizvodi članica klastera

KIKO BILT

11/20/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

CEE2ACT – empowering Central and Eastern European countries to develop circular bioeconomy strategies

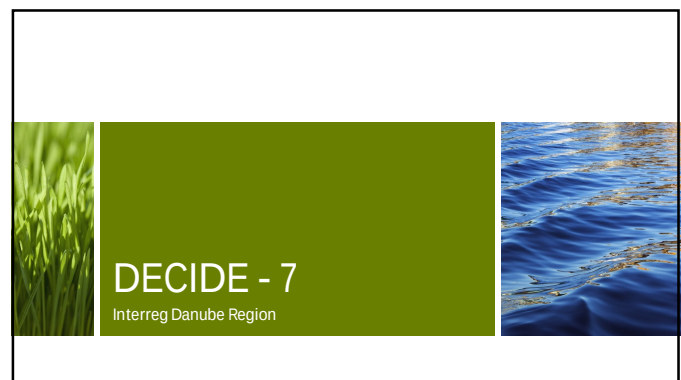

- Primenjuje se pristup odozdo prema gore da bi se podstakla tranzicija ka bioekonomiji u Evropi.
- CEE2ACT osnažuje zemlje u centralno-istočnoj Evropi i šire (Bugarska, Hrvatska, Češka Republika, Grčka, Mađarska, Poljska, Rumunija, Srbija, Slovačka i Slovenija) da razviju strategije kružne bioekonomije i akcione planove kroz inovativne modele upravljanja.
- Cilj je postići bolje informisanje i bolje organizovane procese donošenja odluka, društvenog angažovanja i inovacija.
- Akteri se oslanjaju na praksu partnera iz zemalja koje doprinose projektu (Austrija, Nemačka, Holandija, Belgija, Španija, Finska, Švedska) i baveći se relevantnim ekonomskim, društvenim i ekološkim aspektima.

44 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

The establishment of the Serbian Bioeconomy Hub and first CEE2ACT workshop – 6 oktobar 2023

45 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

DECIDE - Digital Services for Circular Economy – a Toolbox for Regional Developers & SME

Interreg Danube Region Co-funded by the European Union

DECIDE

- 16 Project Partners from 10 countries
- 6 Research Partners
- 7 Business Support Organisations
- 3 Pilot Partners

Name:
 Datum:

Projekat ima za cilj da interveniše u postojeće okruženje putem metoda i alata koji će malim i srednjim preduzećima, startapima, ekonomskim programerima pružiti podršku za razvoj uspešnih poslovnih modela cirkularne ekonomije (CEBM) primenom postojećih najbolje prakse (u sektorima proizvodnje i korišćenja baterija, hrani, tekstilu, ambalaži, i konceptu pametnih gradova). Vršić se dubinske simulacije koje će posebnu pažnju posvetiti ekološkim i socijalnim dimenzijama modela.

46 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Kick-off Meeting Boblingen, Germany

10 & 11 april 2024

Interreg Danube Region Co-funded by the European Union

47 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

Klaster BIOEKONOMIJA

Kontakt adrese

dr Goran M. Vasić

goran.vasic@bioeconomy.rs
goran.vasic@uns.ac.rs

19 11/09/2024 BIOECONOMY Cluster - www.bioeconomy.rs

PRILOZI:

- A. Pozivno pismo
- B. Agenda - dnevni red
- C. Lista prisustva
- D. Upitnik za povratne informacije
- E. Fotografije sa događaja

PRILOG A POZIVNO PISMO

Co-funded by the
European Union

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”, co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

Naziv projekta: *Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici*

Poziv za učešće na okruglom stolu – javnoj debati

**„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja
(poglavlje 11)”**

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Amfiteatar Fakulteta za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu

Novi Sad, 14. novembar 2024. godine u 12.00 h

Učesnici okruglog stola - javne debate:

Prof. dr Branko Markoski, pokrajinski sekretar za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku delatnost

Prof. dr Jegor Miladinović, pomoćnik direktora za naučno-istraživačke poslove Instituta za ratarstvo i povrtarstvo Novi Sad, Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju

Milica Vračarić, direktor Regionalne agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća „Alma Mons“ d.o.o. Novi Sad

Dr Goran Vasić, samostalni stručni saradnik Garancijski fond AP Vojvodine i Predsednik Klastera „Bioekonomija“

Prof. dr Jelena Vapa Tankosić, rukovodilac projekta, prodekan za saradnju sa privredom, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Prof. dr Radivoj Prodanović, saradnik na projektu, prodekan za nastavu, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Prof. dr Vladimir Medović, saradnik na projektu, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Okrugi sto – javna debata „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)” organizovan je u okviru aktivnosti Žan Mone Modula sa temom „Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici” Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu.

PRILOG B – Agenda - dnevni red

Co-funded by the
European Union

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”, co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

Naziv projekta: *Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici*

Agenda

„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)”

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

Amfiteatar Fakulteta za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu

Novi Sad, 14. Novembar 2024. godine

A G E N D A

ORGANIZATOR SKUPA: Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

OBLIK STRUČNOG SKUPA: JAVNA DEBATA

NAZIV SKUPA:

„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)”

PLAN RADA: 14. Novembar 2024. godine u 12 h

VREMENSKA DINAMIKA	TEME	VRSTA AKTIVNOSTI	IMENA REALIZATORA I NJIHOVE ULOGE
11:45-12:00	Registracija učesnika		
12:00-12:15	Dobrodošlica i uvodna reč	O projektu Ciljevi i značaj događaja Predstavljanje panelista	UVODNIČARI: Prof. dr Marijana Carić, Prof. dr Branko Markoski Prof. dr Jelena Vapa Tankosić
12:15-12:25	Održive poljoprivredne prakse u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Prof. dr Jelena Vapa Tankosić
12:25-12:35	Poglavlje 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj – izazovi i mogućnosti za Republiku Srbiju	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Prof. dr Radivoj Prodanović
12:35-12:45	Evropske održive vrednosti i njihov značaj za poljoprivredni sektor Srbije	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Prof. dr Vladimir Medović
12:45-13:00	PAUZA		

13:00-13:10	Održivi model ekonomskog razvoja – bioekonomija: primeri dobre prakse iz Evropske unije	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Dr Goran Vasić
13:10-13:20	Uloga naučno istraživačkog sektora u generisanju i usvajanju praksi održivosti u poljoprivredi	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Prof. dr Jegor Miladinović
13:20-13:30	Poljoprivreda i životna sredina u ZPP EU: doprinos malih i srednjih preduzeća održivom razvoju	PREDAVANJE	IZLAGAČ: Milica Vračarić
13:30-14:15	Pitanja i odgovori	INTERAKTIVNA SESIJA	Svi učesnici
14:15-14:30	Završne reči i zaključci	PREDAVANJE	Prof. dr Jelena Vapa Tankosić
14:30-14:45	Povratne informacije od učesnika	Pismena i usmena evaluacija	Svi učesnici

Događaj u vidu javne debate „Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)” se organizuje kao jedan u nizu događaja u okviru aktivnosti Žan Monea Modula sa temom „Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici” Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu.

Co-funded by the
European Union

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”,
co-funded by the Erasmus + Programme of the European

Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

Naziv projekta: Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici

JAVNA DEBATA – OKRUGLI STO

„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja
(poglavlje 11. Poljoprivrede i ruralni razvoj)”

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Amfiteatar Fakulteta za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu
Novi Sad, 14. novembar 2024. godine u 12.00

LISTA PRISUSTVA

R.B.	Ime i prezime	Broj indeksa (za studente)	Zvanje ili funkcija (za zaposlene)	Potpis
1.	Треггај Ђурић	АБ 47		Треггај Ђурић
2.	Михајловић Мирослав	ПЕ 29-24		Михајловић
3.	Љиља Ђоковић	ПЕ 12-24		Љиља
4.	Свијатковић Тодор	АГ-9-22		Свијатковић
5.	Ђура Јовић	ПЕ 32-24		Ђура Јовић
6.	Ђорђевић Душан	ПЕ 73-24		Ђорђевић
7.	Ђура Ђурић	ПЕ 3-24		Ђурић Ђура
8.	Ђурић Тодор	ПЕ 14-24		Ђурић
9.	Ђура Ђурић	ПЕ 34-22		Ђурић
10.	Ђура Ђурић	ПЕ 3-22		Ђурић
11.	Анђелина Ђурић	ПЕ 24/22		Анђелина
12.	Љиља Кременовић	ПЕ 12/22		Љиља

13.	Vasja Babić	Vasja		Pe 125/22
14.	Nina Lorna Jelčić	PE 19-22		Nina Lorna Jelčić
15.	Атасеацук Златар	PE 112-22		Атасеацук 3.
16.	Ангела Анђушт	AG 1-24		Анђушт
17.	Дарина Јаргук	PE 10-24		Јаргук А
18.	Милка Никодић	PE 73-24		Миливоје Никодић
19.	Наташа Раделић	PE 15-24		Наташа Раделић
20.	Миливоје Крстић	PE 20-24		Крстић
21.	Максимов Александар	PE 63-24		Максимов
22.	ЗЛАТАР ЗЛАТАР	PE 19-24		Златар
23.	Никола Топић	PE 53-24		Никола Топић
24.	Nikola Balaban	AG 06-22	preduzetnik	
25.	Aleksandar Subac	PE 16-22		A. Subac
26.	БЛАЖИМИР МЕДИЋ		predavac	
27.	БЛАЖИМИР МЕДИЋ		istaznik	Блажимир
28.	Јелена Ђурић		PREDTAC	Јелена
29.	Јован Миливојевић		predavac	Јован
30.	GORAN VASIC		stariji saradnik	Јован
31.	Милка ВРАЊИЋ		direktor	Милка
32.	Снежана Милић	PE 115-22		Снежана
33.	Дарина Врба	PE 13-22		Дарина
34.	Марко Бакарац	PE 116-23		Марко
35.	Вукан Ђурић	PE 107-24		Вукан
36.	Katarina Bećanović	PE 104-24		Катарина
37.	Кристина Салкић	PE 78-24		Кристина
38.	БОЖИДАР ПАВИЋЕВИЋ	PE 11-24		Божидар
39.	Исидора Шикунак	PE 66-24		Исидора
40.	Даријана Трпинац	PE 65-24		Даријана
41.	Анђела Ритић	PE 41-24		Анђела
42.	Lana Tomić	PE 27-24		Лана
43.	СТАНИА Крстић	PE 34-24		Станиа
44.	Анђела Никодић	PE 33-24		Анђела
45.	НАТА ЈАРКОВИЋ	PE 9-24		Ната
46.	Анастасија Јањић	PE 3-24		Анастасија
47.	ЈОВАНКА ЈОВИЋ	PE 20-20		Јованка
48.	Никола Анђушт	PE 131-23		Никола
49.	TIJANA ŽIVKOVIĆ	AG 6-21		Тјана
50.	ЈОВИКА МИТРОВИЋ	AG 43-24		Јовика

51. LORICA MARIC AG 13-21

52. Olivera Kečić AG 4-21

53. KATARINA SLEŠA

54. Rajna Ljupčević

PREDAVAČ
asocijati

K. Lorena
Ljupčević Rajna

PRILOG D - Upitnik za povratne informacije

Co-funded by the
European Union

Jean Monnet Module „European sustainable values in Common agricultural policy (EUVALUESCAP)”,
co-funded by the Erasmus + Programme of the European

Union, Project: 101047444 — EUVALUESCAP — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

Naziv projekta: *Evropske održive vrednosti u zajedničkoj poljoprivrednoj politici*

JAVNA DEBATA – OKRUGLI STO

„Evropske održive vrednosti u poljoprivredi i proces pridruživanja (poglavlje 11)”

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Amfiteatar Fakulteta za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu
Novi Sad, 14. novembar 2024. godine u 12.00

EVALUACIONI LISTIĆ

Molimo da zaokružite ocene od 1 – 5 za svaku navedenu konstataciju (broj 1 predstavlja najnižu ocenu, a broj 5 najvišu ocenu) kojima ćete predstaviti Vaš utisak o debatnom takmičenju

	Konstatacija	Ocena				
1.	Debata je bila jasno predstavljena i razumljiva?	1	2	3	4	5
2.	Debata je bila korisna za razumevanje teme i potencijalnu primenu u praksi?	1	2	3	4	5
3.	Debata je postigla svoj cilj?	1	2	3	4	5
4.	Znanja o temama debate su unapređena i obogaćena?	1	2	3	4	5
5.	Debata je jasno strukturirana sa logičnim sledom tema i argumenata?	1	2	3	4	5
6.	Teme debate su relevantne i od značaja za vas?	1	2	3	4	5
7.	Vreme trajanja debate bilo je optimalno za pokrivanje svih tema?	1	2	3	4	5
8.	Da li ste imali priliku da postavljate pitanja i uključite se u diskusiju?	1	2	3	4	5
9.	Da li su govornici pokazali stručnost i jasno preneli ključne informacije?	1	2	3	4	5
10.	Da li je debata uticala na vaše stavove ili vas podstakla na daljnje istraživanje o temi?	1	2	3	4	5

Hvala na izdvojenom vremenu!

PRILOG E - Fotografije sa događaja

